

legyen a helyi döntéshozók szabadsága. Fontosnak tartják, hogy személyesen megismerhessék a nemzetközi központ munkatársait. Azt javasolják, hogy legyen a központokban személyi felelőse egy-egy országnak.

A kötetet gazdagon illusztrálták. Az olvasó dolgát megkönnyíti, hogy minden fejezet végén összegzést találunk. A továbbgondolkodást, a tanulást segíti a könyv végén található 504 tételből álló irodalomjegyzék, a függelék, az idegen szavak értelmezésére szolgáló glosszárium és a műben hivatkozott saját kutatási projektek címe és rövid leírása.

A könyvet ajánlom azoknak a hallgatóknak, akik üzleti és vállalati kommunikációt tanulnak, főként pedig az ezeket a tárgyakat tanító oktatóknak. Haszonnal forgathatják azok is, akiknek munkájuk során kell megoldaniuk a multikulturalitásból eredő konfliktusokat.

Csatlós Krisztina

Budai László

Élő angol nyelvtan
Rendszeres kontrasztív
grammatika sok példával

Budapest: Osiris Kiadó, 2007. 752 p.

ISBN: 978-963-389-968-7

Élő angol nyelvtan
Kezdőknek és középfeladókknak

Budapest: Osiris Kiadó, 2007. 398 p.

ISBN: 978-963-389-967-0

Élő angol nyelvtan
Gyakorlókönyv

Budapest: Osiris Kiadó, 2008. 329 p.

ISBN: 978-963-389-972-4

Budai László – Budai Andrea

Élő angol nyelvtan
Tesztkönyv

Budapest: Osiris Kiadó, 2008. 207 p.

ISBN: 978-963-389-973-1

Az itt következő recenzió kissé rendhagyónak mondható abból a szempontból, hogy tárgya nem egyetlen, az elméleti, avagy az alkalmazott nyelvészet egyes kérdéseit boncoló tanulmánykötet, esetleg valamilyen egy- vagy többnyelvű szótár, netán nyelvi tankönyv. Ilyen írásokkal éppen a jelen, *Modern Nyelvoktatás* címet viselő folyóirat hasábjain is nagy számban találkozhatunk. Az alábbi sorok egyszerre négy, egymással a legszorosabb kapcsolatban álló munkát mutatnak be párhuzamosan: az angol nyelvi tudásukat bővíteni és megszerezni kívánó magyarok számára összeállított két leíró nyelvtant, valamint a hozzájuk kapcsolódó nyelvtani gyakorlókönyvet, illetve tesztkönyvet. Ami a gyakorlást szolgáló tesztkönyvet illeti, ezeket – fontosságuk ellenére – csak ritkán mutatják be írások, és még ritkábban születnek róluk értékelések.

Ahogy a szótárakról elmondható, hogy nem „elejétől végéig” való olvasásra szánják őket, hanem az éppen szükséges információ kikeresésére, ugyanígy a különböző nyelveket bemutató nyelvtanokat és gyakorlókönyveket is ez jellemzi. Nemigen vall az átlagolvasóra, hogy a kezdő (rendszerint a 7.) oldalon felütne egy leíró nyelvtant, s azt az utolsó oldal végigolvasása után tenné vissza a könyvespolcra. Kivételt képezhetnek persze például a különféle nyelvvizsgára, egyetemi megmérettetésre készülők. Most a recenzió szerzője is ilyesmire vállalkozott, alapos elemzésnek kívánván alávetni a címben jelzett munkákat, néhol egy-egy javaslatot téve esetleges módosításokra.

A 2007–2008-as évek folyamán dr. Budai László újabb négy könyvével gazdagodott az angol nyelv tanításának magyar nyelvű irodalma. Ekkor jelentek meg ugyanis tanár úrnak a címben felsorolt könyvei, a jelzett időrendben. Az *Élő angol nyelvtan – Rendszeres kontrasztív grammatika sok példával* vaskos kötete nyomán hamarosan megszületett az előbbinek nagyjából a felére szűkített változata. Míg e kisebb terjedelmű nyelvtan

a szerző szándéka szerint „kezdőknek és középhaladóknak” szól, az eredeti grammatika bátran nevezhető az igazán haladók számára készült munkának, ahogyan a gyakorlókönyv és a tesztkönyv harmadik harmadának feladataihoz is a nyelvtudásnak magas szinten kell a birtokában lenni. A kötetek tehát részint angol érettségi előtt/után, illetve egyetemi felvételi előtt álló, valamint az angol szakot már éppen végző diákokhoz (és tanáraikhoz) szólnak, részint pedig más, az angol nyelvet inkább többé, mint kevésbé ismerő, valószínűleg nyelvvizsgát tenni akaró érdeklődőkhöz. Majd létrejött a nyelvtanokhoz egy-egy gyakorlókönyv, illetve tesztkönyv is, az utóbbi a szerzőnek a kötetek születésekor Angliában élő lányának, Budai Andreának a közreműködésével. Ez lett tehát a negyedik darab. A kötetek egység(es) voltát egyértelműen kiemeli a valamennyi címben szereplő és a szerzői szándékot aláhúzó *Élő angol nyelvtan* kifejezés, az azonos szerzői koncepció, a nyomdatechnikai megoldások rokonsága, sőt még az igen hasonló külső megjelenés is, azaz a könyvborítók Londont felvillantó hangulatos képei, illetve az angol zászlóéval megegyező színhasználata.

Az élő, változó nyelv tükröződik nem is egyszer az ajánlott nyelvtani megoldásokban. A nyelvi változás állandó, a régiek mellett újabb formák születnek vagy válnak elfogadottá. Jól érzékeltetik ezt az ingadozásokra vonatkozó megjegyzések: „A **none** után ingadozás tapasztalható [...] Helyesebbnek tartják az egyes számot, de beszédben gyakoribb a többes szám” (40), illetve: „Az informális stílusban a **less** is szerepelhet a **fewer** helyett” (323), nem is szólva az utolsó fejezetnek a társalgási nyelvet idéző fordulatairól (715). Máskor a példamondatok szókincsében érhető tetten modern korunk: *There wasn't any milk in the fridge.* (98); *Someone videoed it. I DJ-d here in the past* (113), *You can borrow your books, hire out DVD-s and use the Internet from earlier each morning* (718).

A könyvek az Osiris Kiadó gondozásában, az Osiris nyelvkönyvek sorozatban láttak nap-

világot. E négy kötetten messze túlmenően – s ezt a nyelvtanulók, még inkább pedig nyelvtanáraik jól tudják – tanár úr szerzőségében angol nyelvkönyvek és nyelvtanok hosszú sora jelent már meg, az utóbbiak egy része angol nyelven. Mindezekből generációk sora tanulhatott. S mivel az idő nem állt meg, illetve a szerző alkotói kedve sem csökkent, 2008 óta újabb Budai László-könyveket találhat az érdeklődő a könyvesboltok polcain, így az egyetemi hallgatók számára készült angol nyelvű nyelvtanát *BA students' English grammar – Theory and practice* címmel, valamint még a következő műveket is: *Angol–magyar igeosztályok, igevonatok és Angol ige és igenév sok táblázattal és kétnyelvű példával.*

A *rendszeres* jelző gyakran tűnik fel nyelvtani összefoglalók címében. *Rendszeres angol nyelvtan* Kónya Sándor és Ország László tollából már jelent is meg, ez az 1957-es első kiadást követően még számos továbbit is megélt. Majd 35 évvel később, azaz az 1993-ban szintén *Rendszeres angol nyelvtan – Systematic English grammar* címmel egy ugyancsak vaskos kötet is napvilágot látott, Bozai Ágota szerkesztésében. E korábban született munkákban jelentős szerepet kap a hangtani bevezető, amelyről Budai László azért mond le, mert nézete szerint a fonetika „nem része a szorosabb értelemben vett grammatikának”. A nyelvészeti-nyelvpedagógiai hangsúlyok eltolódását mutatja a fejezetek címe, sorrendje és a kérdések tárgyalási módja is.

Budai Lászlónál a *rendszeres* jelző a *kontrasztív*nak a társaságában szerepel, amellyel kapcsolatban megszívlelendők a nyelvtanok *Előszavában* olvasható mondatok: „Könyvünk maximálisan épít a két nyelv hasonlóságaira: ezek egyrészt a kommunikáció nyelvektől független hasonlóságai, másrészt pedig a nyelvtani fogalmak hasonlóságai, amelyek nagyban elősegítik az angol nyelv felépítségének, mechanizmusának a megértését. A hasonlóságok és különbözőségek következetes feltárása megkönnyíti a nyelvtani jelenségek megértését [...] Az anyanyelvre való ésszerű támaszkodás a nyelv-

tanulás minden szintjén meghozza a maga gyümölcsét” (23). (E gondolatok jegyében született meg 2010-ben Budai László másik új könyve *Az anyanyelv változó szerepe az idegennyelv-oktatásban* címmel.)

Rátérve immár a nyelvtanokra, ezeket nagyrészt párhuzamba állítva kívánom bemutatni. Mindkettő kilenc-kilenc nagy fejezetből áll, melyeket – még az *Előszót* is megelőzve – a *Rövidítések és jelek jegyzéke* indít, három teljes oldalon. Hogy erre milyen nagy szükség van, az a továbbiakban egyértelműen bebizonyosodik. Mindkét kötet *Függelékében* az angol rendhagyó igék alakjainak felsorolását találjuk, amit a felhasználó *Irodalom* jegyzéke és a *Tárgymutató* követ. A recenzió terjedelme azonban aligha engedi meg az említett kilenc fejezet mindegyikének részletes ismertetését; a következőkben főként a mondatmodelleket leíró és az igealakok használatával foglalkozó részek alaposabb elemzése következik.

Az elsőnek elkészült kötetben az első két fejezetnek a mondatmodellek, illetve az igék vizsgálata áll a középpontjában. Ez a két rész teszi ki a haladó nyelvtan nagyjából egyharmadát, elfoglalva a 25–250. oldalak közötti részt. Valójában az igék játszanak vezető szerepet *A mondatmodellek* címet viselő fejezetben (25–109) is, mivel a mondatmodellek alakulása éppen az igék egyes csoportjainak megfelelően történik. A másik nyelvtankönyvben *Az egyszerű mondatok modelljei* címmel később, az összetett mondatok tárgyalását megelőző hatodik fejezetben találkozzunk.

Mindkét nyelvtan esetében a mondatmodellek fejezet az alapfogalmak bemutatásával indít, elsőként a *vonzat* meghatározásával találkozunk: „A **vonzat** az ige jelentése által megkívánt **kötött bővítmény**”. Ezt követően rövid példamondatok révén az egy, a két és a három vonzattal álló igéket szemlélteti a szerző (1. *The cat is purring.* 2. *The girl has fed the cat.* 3. *The waiter put some bread on the table.*) (25). Az anyanyelvvél való összetevésekre igen nagy hangsúlyt helyeznek a

fejezetek, így már az első oldalakon arról olvashatunk, hogy míg az angolban csak egy-, két- és háromvonzatú igék vannak, addig a magyarban – a műveltetés esetében – az igék lehetnek négyvonzatúak is. (A nyelvtanulónak szinte valamennyi nyelv esetében sok-sok gondot okozó vonzat problémái Budai László munkáiban régóta megjelennek, sokszor alkotva azok központi kérdését.)

Az igék körében természetesen vannak egyetlen szóalakból álló igék, de ennél jóval nagyobb számban fordulnak elő az egynél több szóalakat összefogók, vagy ahogyan a szerző írja: „az angol nyelv hemzseg a két, illetve három szóból álló igéktől” (28; 239) – erre a korábbi nyelvtanok alig-alig hívták fel a figyelmet. Ezek lehetnek két szóból álló *partikulás*, illetve *prepozíciós igék*, továbbá három részt tartalmazó *partikulás-prepozíciós igék*. Az 1.2.-től az 1.4. (illetve a 6.2.-től a 6.3.) fejezet táblázatokban és példamondatok sorával mutatja be az egyes iger típusokat; a kezdőbb tanulóknak szánt nyelvtankönyvben kevesebb példamondat van, ám valamennyi mondat magyar fordítása is megjelenik az oldalakon. (A több szóból álló igék azonban nem tévesztendő össze az esetenként szintén több szóalakat tartalmazó, a különböző igeidőket és igemódokat, aspektust és igeemet különféle segédigékkel – és kombinációikkal – kifejező ige csoportokkal.) Kiemelten foglalkozik mindkét nyelvtan a *passzív szerkezetekkel*, aminek az oka ugyancsak az anyanyelvi összetevéssel (a magyar szenvedő igeragozás és a hozzá kapcsolódó „fordított” szemlélet hiányával) magyarázható. A nyelvtanulás szempontjából fontos megjegyzése tehát a szerzőnek, hogy „A szenvedő mondat más nézőpontból szemléli ugyanazt az eseményt, mint a cselekvő mondat, de általában nem változtatja meg a cselekvő mondat jelentését” (80). A kézfej megfordításának ábrája (79) és a környező lapokon megjelenő táblázatok jól követhetőek és áttekinthetőek, a különféle jelölések és megjegyzések logikusak, és többek között itt mutatkozik meg a rövidítések jegyzékének fontossága és

gondos összeállítás: minden rövidítésre találunk magyarázatot a 19–21., illetve a 15–17. oldalakon. Nem látom viszont indokoltnak a későbbi kötetben a *DO, IO, OC* (Direct Object, Indirect Object, Object Complement) egészen egyértelmű rövidítéseinek *Od, Oi* és *Co* jelekre való változtatását (20; 16). (Itt és a későbbiekben a két eltérő oldalszám a kétféle nyelvtankönyvhöz kapcsolódik.)

Mindkét nyelvtan tárgyalja a mondatokban előforduló *halmozott vonzatokat*, illetve – később, külön fejezetben – az ún. *szabad határozókat* is. A kontrasztivitás jegyében kerül sor a magyar és az angol állítmány eltéréseinek bemutatására, a szerzői szóhasználat indoklására: „Az angolban csak igei állítmány van, ezért [...] mondatrészként is az ige (Verb) jelét használjuk” (26; 238). A *kettős tárgy* kapcsán (58; 266) ki lehetett volna emelni, hogy az itt tárgyalt jelenség a magyarban nincs meg, illetve figyelmeztetni rá, hogy a magyar nyelvtanok viszont más értelemben ugyan, de szintén használják a kifejezést. Jól érthető magyarázatot kapunk kicsit később a *tárgyhagyó igék* fogalmáról. Angol nyelvészeti szempontú az *ergativitás* bemutatása, a magyar grammatikusok – néhány tanulmánytól eltekintve – nem élnek vele, helyette nyelvtanainkban a *tárgyas ige* – *mediális ige* elnevezéspárt találjuk, amire utal is a szerző. Egy-két további ige csoport, illetve nyelvtani jelenség kapcsán – magyar szemszögből – érdemes lett volna magyar elnevezését (is) használni, például a *reciprok igét kölcsönös igeként* is megemlíteni (88–90; 285), illetve a *konverz igék*hez egy-két további magyarázó mondatot fűzni. A *részlegesség–egészlegesség* szembeállítás a *konverz igék* kapcsán segítheti a megértést, bár magának az *egészlegesség* szónak a képzése meglehetősen szokatlan. Úgy vélem, hogy több s kicsit másféle magyarázat kerülhetett volna a *bekebelezés* (92–93; 287–288) elnevezéshez is. Az angolban a felsorolt esetek a konverzió klasszikus példái, a magyarban ez a jelenség egyértelműen az ige képzés problémakörébe tartozik. Az angol nyelv

szórendi kötöttségei miatt játszik nagy szerepet az angolban a *kiemelő szerkezetek* sora (*it is..., what..., as for...* kezdetekkel). Az itt felmerülő kérdések az 1.8.6., illetve a 6.6.6. fejezet részben jelennek meg. A kiemelő szerkezetek szó szerinti (és az angol szórendet 100%-ig követő) fordítása helyett Budai tanár úr is többször ajánl anyanyelvünk szórendi lehetőségeivel élő, a magyarban sokkal természetesebb megoldást, mégis gyakran találkozunk az angol mondatok szó szerinti visszaadásával, például *Amire szükséged van, az egy jó pihenés* (101). Ugyanakkor az angolból való fordításokkal foglalkozó szakemberek – néhány egyéb gyakori angol fordulattal egyetemben – már hosszabb ideje a magyarra káros anglicizmusokként említik a kiemelő szerkezettel való fordítást. Magam is úgy gondolom, hogy erre a szempontra a könyvek egy későbbi kiadásában érdemes lenne kitérni.

Míg a haladóknak szánt könyvben a korábban említettek miatt *Az igék és az ige csoportok* a második, addig a későbbi, tömörebb kötetben az első fejezetet jelenti. A két könyv között e fejezetet illetően viszonylag csekély a különbség, és ez részben a fejezetek beosztására, egyes részletproblémák elhagyására, részben pedig a felsorakoztatott példamondatokra vonatkozik. A kezdő tanulók számára pozitívum, hogy – mint már említettük – a példamondatok magyar fordításban is szerepelnek; a kezdők helyzetét könnyítő további változtatásra, kiegészítő magyarázatokra ugyanakkor nem került sor, pedig egy-egy esetben ez sem ártott volna.

Tárgyalt fejezetünkben (111–250) az igeidők alkotóelemeit, az ún. kételemű blokkokat bemutató ábrások (variációik részletes felsorolására csak a haladó nyelvtanban kerül sor), majd később az igeidők használatának rajzos ábrái jól követhetők és logikusak. Az *igék jelentéstanai csoportjai* című alfejezetben ugyancsak a 20. századi angol és amerikai ige kutatás szempontjai tükröződnek (*dinamikus igék, statikus igék, pontszerű mozzanatos igék* stb.), de ezekre a fogalmakra a helyes

ige(idő)használat megismerése érdekében zömmel szükség is van. Nagy teret kap az *operátorok* kategóriájába tartozó módbeli segédigék bemutatása. Az *igék* fejezetét a *függő kérdés* és az *igeidők egyeztetésének* kérdésköre, valamint az *igenevek* bemutatása zárja.

A részletes nyelvtanban ezután egy további nagyobb fejezetben a *főnévi* (251–452), három rövidebben pedig a *melléknévi* (453–492), a *határozószói* (493–509) és az *előjárós szószerkezetek* (511–527) bemutatása következik. A főnévi szószerkezetek fejezetében a *determinánsok* közül a névelőhasználat erős hangsúlyt kap, ennek indoklását idézem: „A magyar anyanyelvűek angol nyelvi megnyilatkozásaiban az összes hiba szinte egyharmadát a névelőkkel kapcsolatos hibák teszik ki még haladóbb szinten is...” (276; 126). A *vonatkozó mellékmondatok* a főnevek *posztmodifikátorai*val foglalkozó részben tűnnek fel, aminek kapcsán kétféle: *korlátozó* és *nem korlátozó vonatkozó mellékmondat* megkülönböztetése látszik indokoltnak az angol nyelvben. Ennek a megkülönböztetésnek ugyancsak nincsenek hagyományai a magyar nyelvtani elemzésekben, bár vannak nyelvtanaink, ahol a problémakör megjelenik. Míg tehát a főnévi szószerkezetekről is kereken 200 oldalon találunk információkat, addig a mellénevekkel, a határozószókkal és az előjárószókkal kapcsolatos tudnivalók rendre 40, illetve 16-16 oldalra korlátozódnak. Ez azért történhet így, mert az első három nagy fejezetben mindhárom szófaj számos összefüggésben már előkerült, az előjárók például az *Előjárószós igék*, illetve *Az előjárószós szerkezetek mint a főnév posztmodifikátorai*, valamint *Az előjárószós szerkezetek mint a melléknév posztmodifikátorai* alfejezetekben, de igen sok szó esik róluk majd a szabad határozók fejezetében is.

Az 529–731. oldalak mondattani kérdésekkel foglalkoznak, leginkább az összetett mondat problémáival. Ez a tárgya természetesen a hetedik, *Az összetett mondatok* címet viselő fejezetnek (529–595). Az itt bemutatott alanyi, tárgyi stb. mellékmondatok egy része

kapcsán meg lehetett volna jegyezni, hogy az igenevek használata a magyarban nem eredményez összetett mondatot, mivel az igeneveknek a magyarban nem tagmondatot, hanem mondatrészt kifejező szerepük van. Mondattani kérdéseknek szenteli a szerző legalább felerészt a következő, *Szabad határozók* című fejezetet (597–708), sőt – nagyrészt az ellipsis témaköréhez kapcsolódva – *Az angol nyelv gazdaságos eszközei* című záró részt (709–731) is. A haladó nyelvtannak ez az utolsó fejezete az ellipsis mellett a nyelvi egységek helyettesíthetőségét általánosan is tárgyalja, ezek az oldalak a tömörebb nyelvtanban nem szerepelnek.

A gyakorlókönyvről és a tesztkönyvről csak röviden írunk. Tény, hogy a nyelvtani gyakorlókönyv feladatai – leginkább a különféle kiegészítéseket, mondatátalakításokat és az angolra való fordítást kérők – több munkát, egyéni erőfeszítést követelnek, mint a tesztkönyv megoldása a helyes alak egyszerű kiválasztása révén. A gyakorlókönyv *Előszavában* hasznos tanácsok és ötletek sorát találjuk. Az egyik ilyen, hogy a feladatok és a kulcsbeli megoldások sorrendje akár fel is cserélhető, vagyis fordítva is elvégezhető: „a feladatot kulcsnak, a kulcsot pedig feladatnak tekintve” (12). A szerző is kiemeli a gyakorlókönyv kizárólagos angol nyelvhasználatát; gyakori azonban a feladatok ilyen megfogalmazása: *Rewrite the following sentences according to the pattern*. Ezáltal elkerülhetővé válik a túlzottan hosszú angol nyelvű nyelvtani magyarázatokba való belebocsátkozás. A jelenségeket szemléltető példák követése nem jelenthet nagyobb gondot. A gyakorlókönyv elején szintén feltűnik a rövidítések és jelek egy kisebb csoportja, míg a könyv legvégén itt is az irodalomra való utalást és – érdekes módon – tárgymutatót találunk; a fogalom mögötti szám azonban itt nem az oldalszámot, hanem a gyakorlatok sorszámát jelenti.

A sorozat utolsó darabjaként megjelentetett tesztkönyv érdeme, hogy – eltérően attól, ahogyan azt számos hagyományos tesztkönyv teszi – nem erőlteti bele a nyelvtani

alakokat két-három, avagy maximum négy választási lehetőség „kalodájába”, és kerüli a kizárólag 50 kérdésből álló „egyentesztek” alkalmazását is, noha néhány ilyen is előfordul az oldalakon. Sokkal inkább a nyelvtani jelenségekhez igazítják hozzá (ezúttal a két szerző, Budai László és Budai Andrea) a megadandó tippek számát. Egy-két példával illusztrálva: ha *aktív és passzív* alak közötti választásról van szó, akkor *A* és *B* megoldás között kell választani (Exercise 5); ha a *swim* igének hat eltérő alakja lehet, akkor *A–F*-ig terjed a választható válaszok lehetősége (Exercise 4); ha pedig a *létigének* a mondatba beleillő alakját kell kiválasztani, akkor *A–H*-ig, vagyis nyolc alak közül kell a megfelelőt a mondatba illeszteni. (Ne felejtjük: a leggazdagabb [!] alakrendszert felvonultató ígéről van szó, ennek ellenére a gyakorlat megoldása nem mondható túl egyszerűnek [Exercise 112].) Viszonylag kevesebb választási lehetőséget nyújtanak a *módbeli segédigéket* gyakoroltató tesztek (*A–C*, *A–D*) (Exercises 41–49), és rendszerint többet az *előjárók* helyes használatával foglalkozók (*A–F*, *A–G*) (Exercises 82, 115–118). A névelőt tartalmazó gyakorlatok sem állnak meg az *A* és a *B*, azaz a *the* és az *a(n)* közötti választásnál, hanem – amint azt a magyar használatot is a körébe vonó 66. gyakorlat mutatja – akár *A–F*-ig kínálhatnak választási lehetőséget. A feladatok között van továbbá néhány, az olvasott szöveg megértésére rákérdező teszt is (Exercises 154–158).

Nagyon jó az is, hogy a nyelvtani problémák szerinti felosztásban és természetesen a már említett szintekre bontásban jelennek meg a feladatok. A szintek végén komplex, ún. *általános tesztek* találunk, nyolcat a kezdő és közép-, hatot a haladó szint végén. E tesztek némelyike kereken száz feladatot tartalmaz, megoldásuk jelentős mennyiségű időt és erőfeszítést igényel, de ez a teljes nyelvtanulási folyamatról is elmondható. A Kulcsnak (*Key to exercises*) itt másként van kulcsszerepe, mint a gyakorlókönyv esetében. Jó, hogy a tanuló akár önmagát is ellenőrizheti, majd a prob-

lémát látva felütheti az *Élő angol nyelvtan* valamelyik tankönyvét a csak bizonytalanul felidézettek újbóli megtanulására, hogy majd a következő alkalommal megoldásai sikeresebbek lehessenek. A tesztkönyv végéről sem hiányzik a tárgymutató (*Index*), ami lehetővé teszi egy-egy nyelvtani jelenség gyakorlatainak minél gyorsabb megtalálását.

A tesztkönyv szerzőitől idézett mondattal zárom a gyakorlókönyvekre vonatkozó recenziót: „Ha nem sürget bennünket valamilyen vizsgaidő, nemcsak a tudás, hanem a nem tudás is lehet mulékony. A tesztek újabb és újabb eredményeinek az ismeretében addig harcolunk a nem tudás ellen, amíg el nem érjük a kívánt eredményt. Ehhez harc kell? Kitartó munka kell hozzá...” (8). Hogy ez a kitartó munka valóban meghozza eredményét, ahhoz nagyon sok segítséget nyújt az *Élő angol nyelvtan* négy, de akár egyetlen kötete is.

Összefoglalva úgy érzem, hogy kimondható: erőssége a bemutatott nyelvtanoknak a feldolgozott nyelvi anyag gazdagságán túlmenően a jelenségek lényegét kiemelő ábrák, képletek és táblázatok alkalmazása, a korábbi nyelvtani összefoglalók zömmel irodalmi idézeteivel szemben az életből vett mondatok sokasága. Kisebb nehézséget jelenthet azonban – elsősorban az önállóan tanulók számára – az erősen az angol nyelvészeti kutatásokon alapuló fogalmi rendszer és az ugyanezen nyugvó csoportosítások egy része. Néhol akár csupán egy-két szavas, a magyar nyelvtanra vonatkozó utalás is elég lett volna. Ugyanakkor egyre inkább igaz, hogy a diákok magyar nyelvtani tudása hiányos, s az eligazító magyarázatok kevés segítséget nyújthattak volna.

Ez a pár befejező mondat és az eddig leírt megjegyzések és javaslatok egy évtizedeken át középiskolában nyelveket tanító, majd a magyar (és részben alkalmazott) nyelvészettel foglalkozó kollégánál észrevételei, aki nagy örömmel és érdeklődéssel forgatta az elemzett nyelvtanokat, melyekért Budai László tanár urat sok-sok köszönet illeti.

Csetneki Sándorné Bodnár Ildikó

IRODALOM

- Bozai Ágota (1993): *Rendszeres angol nyelvtan – Systematic English grammar*. Budapest: Ma Könyvkiadó.
- Budai L. (2009): *BA students' English grammar: Theory and practice*. Budapest: Osiris Kiadó.
- (2010): *Az anyanyelv változó szerepe az idegennyelv-oktatásban. Angol nyelvi példákkal*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó.
- (2012): *Angol–magyar igeosztályok, igevonzatok*. Budapest: Publio Kiadó. (Elektronikus dokumentum.)
- (2012): *Angol igék és igevek sok táblázattal és kétnyelvű példával*. Budapest: Publio Kiadó. (Elektronikus dokumentum.)
- Kónya Sándor – Országh László (1957): *Rendszeres angol nyelvtan*. Budapest: Terra Kiadó.

Judit Kovács – Éva Trentinné Benkő
The World at their Feet
Children's Early Competence
in Two Languages through
Education
 [A világ a lábuk előtt hever. Korai intézményes kétnyelvű fejlesztés]
 Budapest: Eötvös József Könyvkiadó,
 2014. 222 p.
 ISBN: 978-963-9955-55-4

A már két évtizede együtt dolgozó Kovács Judit és Trentinné Benkő Éva ismét egy olyan kötetleptel meglepetést okoz a kora és kisgyermekkorai nyelvpedagógiával, illetve a két tanítási nyelvű oktatással foglalkozó szakembereknek, amely innovatív tartalmával és a napi gyakorlatban is jól használható pedagógiai folyamatleírásaival hozzájárul az iskolai munka, valamint a felsőoktatásban megvalósuló pedagógusképzés és továbbképzés színvonalának további emeléséhez.

A gyermekek oktatáson keresztül elnyerhető korai kétnyelvűségi kompetenciájával fog-

lalkozó könyv a két kiváló szakember eddigi kutató-fejlesztő tevékenységét méltón megkoronázó alkotás, a szakma számára pedig nyitány, hisz a tudatos kétnyelvű oktató- és nevelőmunkához, valamint az arra felkészítő képzéshez kínál nélkülözhetetlen tudást.

A kötetben két nagy fejezet különül el: a főként Kovács Judit tollából származó, a CLIL-t és a korai kétnyelvűségi kompetenciát értelmező első rész, illetve a Trentinné Benkő Éva tevékenységét összegző pedagógusképzési célú és tartalmú második rész. A kötet legelején Kovács Judit a nyelv és az emberi elme kapcsolatát tisztázza. Ennek során olyan alapfogalmakat ismertet, mint a nyelvhez kötődő kapacitás, a nyelv és nyelvhasználat fejlődése, a korlátozott és/vagy korlátlan nyelvi kompetencia, valamint a kétnyelvűség mint többrétegű kompetencia minemúsége. Aki elmélyed ebben a fejezetben, tisztában lesz a nyelvfejlődés ösztönös, célzott tanuláson, a veleszületett képességeken alapuló és interakcionista, azaz szociokognitív szemléletével; tudni fogja, mi az egyrétegű és a többrétegű kompetencia; értelmezni tudja majd a kétnyelvűség, a nyelvi és kognitív kapacitás fogalmát.

A következő fejezetben Kovács Judit a kortárs nevelési és oktatási kétnyelvűség kérdéskörével foglalkozik. Történeti szempontból tekinti át, hogy a nyelvtudással és annak értékével kapcsolatosan miként alakultak a nézetek; bemutatja a jelen szociopolitikai változásait és azoknak a tudás természetére gyakorolt hatását, valamint a nyelvtanulás népszerűsítésének és támogatásának érdekében a nemzetközi szinten megvalósult kezdeményezéseket. A szerző mélyrehatóan elemzi a nevelési és oktatási célzatú kétnyelvűség iránt megmutató igényt. Ezzel kapcsolatban úgy véli, elérkezett egy újfajta pedagógiai tudás kora.

A kötet harmadik nagyobb egysége értelmezi a CLIL fogalmát. A *Content and Language Integrated Learning* koncepciójáról van itt szó, arról a szemléletről (valamint a hozzá kapcsolódó pedagógiai megoldásokról, módszerekről és eljárásokról), amely lehetővé teszi a tantárgyi és művel-